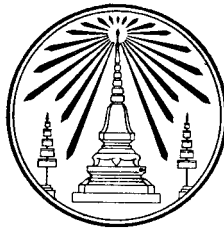

100243

มูลเหตุแห่งการก่อสร้างปฏิสังขรณ์
วัดมหาธาตุ

และ

การก่อตั้งสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

WHAT IS THE WAT MAHĀDHĀTU
ALUMNI ASSOCIATION?

MAA

เอกสาร

หมายเลข ๓

ของ

สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

จัดพิมพ์ครั้งแรก

พ. ศ. ๒๕๑๒

พิมพ์ที่ ห้องหุ้นส่วนจำกัด สีวพร ๗๔ ซอยวิสุทธิกษัตริย์ มกษะสัน พระนคร โทร. ๗๐๗๕๒

นายจรัส วันทนทวี ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๓๒

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
และ
สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ สยามมกุฎราชกุมาร
พระองค์ผู้ทรงพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์แก่วัดมหาธาตุ

H.M. The King Chulalongkorn (Rama V)
and
H.R.H. The Royal Crown Prince Mahāvajirunahisa
The late Royal Patrons of Wat Mahādhātū

มูลเหตุแห่งการก่อสร้างปฏิสังขรณ์ วัดมหาธาตุ

มูลเหตุในการปฏิสังขรณ์และก่อสร้างวัด

วัดมหาธาตุ ยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นพระอารามหลวง ชั้น
ราชวรรมหาวิหาร ตั้งอยู่ในจังหวัดพระนคร เป็นวัดโบราณมีนาม
เดิมว่าวัดสลัก ตั้งมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วต่อมาสมเด็จพระ
บรมราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท พระอนุชาธิราชในพระบาทสมเด็จพระ
พุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ได้ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างขึ้น
ใหม่เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๖ ในตอนเริ่มตั้งกรุงเทพมหานคร

มูลเหตุที่สมเด็จพระบรมราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท จะทรง
สร้างวัดมหาธาตุขึ้น มีเรื่องบันทึกกันไว้เป็นหลักฐานสืบมาว่า
เมื่อกรุงศรีอยุธยาโบราณใกล้จะสูญเสียแก่พม่าข้าศึกใน พ.ศ. ๒๓๑๐
สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (ขณะนั้นเป็นพระยาวชิรปราการ) ได้
รวบรวมคนไทยผู้รักชาติดีฝ่าข้าศึกออกไปตั้งสมัครพรรคพวกอยู่ ณ
หัวเมืองภาคตะวันออก เตรียมการต่อสู้ขับไล่ข้าศึกออกไปจาก

ดินแดนไทย และในระยะเวลาภายหลังจากที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีพาพวกไปเตรียมการอยู่นั้น เป็นขณะที่พม่ากำลังล้อมกรุงไกล้จะเสียแก่ข้าศึกอยู่แล้ว ฝ่ายสมเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท เวลานั้นเป็นนายสุตจินดา ได้คบคิดกับเพื่อน ๓ คน จัดเสบียงอาหารพอสมควรกับมีช้างกระแต่ใบหนึ่ง พวกนั้นลงเรือโกลนหลบหนีข้าศึกออกจากกรุงได้ มุ่งหน้าจะไปหาพี่ชาย (คือพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) ณ เมืองราชบุรี แต่ขณะนั้น ท้องที่ในภาคกลางของประเทศไทย โดยเฉพาะท้องที่ตามลำแม่น้ำเจ้าพระยาตั้งแต่เหนือพระนครศรีอยุธยาลงมาจังหวัดธนบุรี ต่อลงไปจนถึงปากแม่น้ำเจ้าพระยาในอ่าวไทย ตกอยู่ในความยึดครองของข้าศึกโดยทั่วไป และโดยเฉพาะตามลำน้ำเจ้าพระยาในท้องที่จังหวัดธนบุรี (ตรงที่ตั้งจังหวัดพระนครและธนบุรีบัดนี้) มีข้าศึกตั้งกองตรวจราดดูแลอย่างกวัดขั่น และในสมัยนั้นยังไม่มีถนนหนทางติดต่อกันได้สะดวกเช่นทุกวันนี้ การไปมาติดต่อกันโดยสะดวก ก็คือ เดินทางเรือไปตามแม่น้ำลำคลอง

นายสุตจินดากับ ๓ สหายต้องพายเรือโกลนหลบหนีข้าศึกมาในเวลากลางคืน ครั้นมาถึงตำบลบางไชสีγκุ พบค่ายพม่าตั้งอยู่

ทั้งสองฟากฝั่ง พม่าที่ค่ายใหญ่บางไซจึงตีฆ้องเรียกเรือ สี่สหายก็ตีฆ้องกระเดรัับ ข้าศึกได้ยินก็สำคัญว่าเป็นเรือกองตรวจของพวกตน จึงมิได้ออกตามก้วสกัดจับ สี่สหายจึงช่วยกันพายเรือล่องลงมาตามลำน้ำใหญ่จนถึงสามโคกและเมืองนนทบุรีตามลำดับระยะทาง ได้พบค่ายข้าศึกตั้งสกัดอยู่ท้ายน้ำหลายตำบล เมื่อพบค่ายข้าศึก ฦตำบลใด ก็ตีฆ้องกระเดรัับมาทุกค่าย มีโคมไฟประจำเรือ ทำอาการเหมือนเป็นเรือกองตรวจ และพูดจากันเบา ๆ ทำส่งเสียงเป็นพม่า พอมาถึงบางบัวทองในอ้อมเกล็ดรุ่งสว่าง จึงเข้าซ่อนนอนในที่ลับ ครั้นตีกำก็พากันลงเรือโกลนล่องลงมาถึงเมืองธนบุรี คืนนั้นเป็นข้างขึ้นเดือนหงาย มองไปทั่วต้งแจ้ง แลเห็นแสงไฟอยู่บนบ่อนมิไช่ประสิทธิ์ที่ปากคลองบางกอกใหญ่ ใต้วัดแจ้ง ก็เข้าใจได้ว่าข้าศึกตั้งค่ายสกัดอยู่ในที่นั้น และที่ตรงนั้นเป็นต้นทางจะไปเมืองราชบุรี ทั้งที่ตรงปากคลองก็แคบ จะทำอาการลวงข้าศึก เช่นเคยทำมาแต่ก่อนก็เกรงข้าศึกจะจับได้ จึงได้รอเรือพักอยู่ที่ฝั่งตะวันออกตรงหน้าวัดสลัก (คือวัดมหาธาตุยุวณ))

ขณะนั้นมีเรือรบของข้าศึกตีกรรเชียงสวนขึ้นมาหลายลำทำอาการจะขึ้นไปกรุงศรีอยุธยา เมื่อได้ยินเสียงเป็นพม่าแน่แล้ว จะ

พากันหลบหนีไปแอบอยู่ที่ใดก็ไม่ทัน ด้วยเป็นการจวนตัว สีสหาย
จึงพร้อมใจกันล่มเรือโกลนคว่ำลงในแม่น้ำ แล้วทั้งสองคนก็เข้าซ่อน
ตัวอยู่ที่เรือโกลน ครั้นเรือรบของข้าศึกเลยขึ้นไปหมดแล้ว จึงช่วย
กันกู้เรือโกลนพลิกหงายขึ้น เสียบียงอาหารและเครื่องนุ่งห่มได้หาย
สูญไปสิ้น เหลือแต่ผ้าที่ติดอยู่กับตัวเท่านั้น เมื่อช่วยกันกู้เรือขึ้น
เสร็จแล้ว ก็เห็นพ้องกระดกที่ลำนารับตีรับพม่านั้นยังคว่ำติดอยู่กับ
กระทงเรือไม่สูญ จึงรวเรือจอดอยู่ที่ **หน้าวัดสลัก** จนเดือนตก
ประมาณสองยามน้ำขึ้นไหลเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ จึงช่วย
กันพายเรือข้ามฟากไปทางฝั่งหน้าวัดแจ้ง แล้วล่มเรือโกลนเสีย
เอาสวะคลุมศีรษะทั้งสองคนช่วยกันลอยคอพุงเรือให้ค่อยเคลื่อนลอย
ตามน้ำเข้าไปในคลองบางกอกใหญ่ ครั้นพ้นหน้าค่ายข้าศึกไปถึง
หน้าวัดสังข์กระจาย จึงกู้เรือโกลนพลิกหงายขึ้นพายต่อไปจนออก
ปากคลองมหาไชยถึงบ้านท่าจีน ไปบ้านบ่อนาเกลือ ไปตำบล
สุนัขนอน ออกปากคลองแม่กลอง ขึ้นไปจนถึงเมืองราชบุรี

ตั้งแต่ออกจากกรุงศรีอยุธยามาจนเมืองราชบุรี สองคนมิได้
รับประทานอาหารเลย เพราะเสียบียงอาหารที่เตรียมมาจนน้ำเสีย
ที่หน้าวัดสลักดังกล่าวแล้ว ออกจากเมืองราชบุรีพากันไปตำบล
อัมพวา ไม่พบพี่ชาย จึงเที่ยวสอบถามได้ความจากพระภิกษุรูป

หนึ่งว่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พาทรงครวญ
หลบหนีพม่าไปซ่อนอยู่ในป่า จึงติดตามหาจนพบ เมื่อได้ปรึกษา
ตกลงกันและได้เรือใหญ่กับเสบียงอาหารจากพี่ชาย (คือ พระบาท
สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก) แล้ว จึงเดินทางโดยทาง
เรือออกจากปากน้ำไปรับพระมารดาของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี
ณ เมืองเพชรบุรีแล้วแล่นตัดอ่าวข้ามไปยังจังหวัดชลบุรี ไปพักอยู่
กับสหายที่รักใคร่กันที่นั่นก่อน* ครั้นได้ทราบว่เสียกรุงศรีอยุธยา
แก่ข้าศึกแล้ว จึงจัดหาได้ช้างเป็นพาหนะเดินทางบกไปเฝ้าสมเด็จพระ
เจ้ากรุงธนบุรี ณ จังหวัดจันทบุรี** นำพระมารดาไปถวาย
และกราบทูลเข้ารับอาสาต่อสู้ข้าศึกจนสามารถขับไล่ศัตรูออกไป
นอกประเทศไทยกับบ้านเมืองคืนมาได้ และได้รับพระมหากรุณา
ธิคุณจากสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี โปรดให้เลื่อนตำแหน่งหน้าที่
ราชการและบรรดาศักดิ์สูงขึ้นโดยลำดับจนได้เป็นเจ้าพระยาสุรสีห์

---

* สหายคนนั้นชื่อเรื่อง ต่อมาในรัชกาลที่ ๑ โปรดสถาปนาเป็น กรมขุน
สุนทรภูเบศร เป็นต้นสกุล สุนทรภูธ ฦ ชลบุรี

** จากหนังสือ อภินิหารบรรพบุรุษ สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระนครสวรรค์
วรพินิต โปรดให้พิมพ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๓ และ พระราชพงศาวดาร
ฉบับพระราชหัตถเลขา

พิษณุวาริราช ผู้สำเร็จราชการเมืองพระพิษณุโลก บังคับบัญชา
ป้องกันพระราชอาณาจักรฝ่ายเหนือ มีเดชานุภาพเลื่องลือ จน
พวกพม่าข้าศึกเรียกนามว่า พระยาเสือ*

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระ
บรมเชษฐาธิราช ทรงปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ราช
องค์ปฐมบรมราชจักรีวงศ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ ก็ได้ทรงสถาปนา
เจ้าพระยาสุรสีห์ฯ ผู้เป็นอนุชา ขึ้นเป็นกรมพระราชวังบวรมหา
สุรสิงหนาท ดำรงตำแหน่งพระมหาอุปราช กรมพระราชวัง
บวรฯ จึงทรงสร้างพระราชวังบวรสถานมงคล (คือบริเวณซึ่ง
บัดนี้เป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ
พระนคร โรงละครแห่งชาติ โรงเรียนนาฏศิลป์ โรงเรียน
ช่างศิลป์ และบริเวณสนามหลวงตอนเหนือ ฯลฯ) ขึ้นเป็นที่
ประทับ และได้โปรดบูรณะปฏิสังขรณ์ **วัดสลัก** สร้างเป็นพระ
อารามหลวงขึ้นใหม่

---

*พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑ ฉบับพิมพ์ พ.ศ.
๒๔๓๘ หน้า ๒๖๖-๗

มูลเหตุที่สมเด็จพระบวรราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท ทรง
บูรณะปฏิสังขรณ์และสร้างวัดสลักขึ้นนั้น นอกจากจะเนื่องด้วย
ทรงทำผาติกรรมเอาเนื้อที่ตอนเหนือของวัด (เข้าใจว่าตอนที่เป็น
ถนนพระจันทร์และบริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านใต้) ไป
เป็นเขตพระราชวังบวรฯ แล้ว น่าเข้าใจว่า คงมีเรื่องเนื่องมา
แต่ที่ได้ทรงอธิษฐานไว้เมื่อคราวเดินทางหลบหนีข้าศึกมาโดยเรือ
โกลงกับเพื่อนอีก ๓ คน และมาคว้าเรือซุกซ่อนหลบภัยกันอยู่
ตรงหน้าวัดสลัก ซึ่งสมัยนั้นอาณาเขตของวัดด้านตะวันตก ตกถึง
แม่น้ำเจ้าพระยา และบางทีในขณะที่ทรงฝ่าภัยอันตรายที่สุดเช่น
นั้น กรมพระราชวังบวรฯ คงจะได้ทรงอธิษฐานพระทัยอย่างใด
อย่างหนึ่งไว้ด้วย เช่น ทรงอธิษฐานเป็นความว่า “ถ้าข้าพเจ้าเดินทาง
รอดพ้นไปจากเงื้อมมือข้าศึก และสามารถกลับบ้านเมืองคืนมาได้
ข้าพเจ้าจะบูรณะปฏิสังขรณ์วัดนี้ให้เจริญรุ่งเรืองเป็นที่รองรับพระ
พุทธศาสนาให้ถาวรสืบไปในภายภาคหน้า” เมื่อได้ทรงบูรณะ
ปฏิสังขรณ์วัดสลักตามที่ทรงอธิษฐานไว้แล้ว และมีเหตุอื่นที่ทรง
ปรารถนาประกอบกัน เช่น มีพระราชประสงค์ให้เป็นทีไว้พระอัฐิของ

สมเด็จพระปฐมบรมมหาชนกด้วย จึงโปรดพระราชทานนามใหม่
ว่า วัดนิพพานาราม แล้วมาเปลี่ยนนามเป็นวัด พระศรีสรร-
เพชญดาราม เมื่อใช้เป็นที่ประชุมทำสังคายนาพระไตรปิฎกใน
พ.ศ. ๒๓๓๑ แล้วมาเปลี่ยนนามใหม่เป็นวัดมหาธาตุ เมื่อ พ.ศ.
๒๓๔๖ ดังมีเรื่องพิสดารอยู่ในประวัติหลวงพ่อดำพระศรีสรรเพชญ
นั้นแล้ว^๕

ตั้งมหาธาตุวิทยาลัย

วัดมหาธาตุ เคยเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราชมาถึง
๔ องค์ คือ (๑) สมเด็จพระสังฆราช (ศุข) สิ้นพระชนม์เมื่อ
พ.ศ. ๒๓๕๙ (๒) สมเด็จพระสังฆราช (มี) สิ้นพระชนม์เมื่อ
พ.ศ. ๒๓๖๒ (๓) สมเด็จพระสังฆราช (สุก ญาณสังวร ที่เรียก
กันว่า สมเด็จพระสังฆราชไถ่เดือน) สิ้นพระชนม์เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๕
และ (๔) สมเด็จพระสังฆราช (ด่อน)^{**} สิ้นพระชนม์เมื่อ

---

*โปรดดู—ประวัติหลวงพ่อดำพระศรีสรรเพชญ สมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
จัดพิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. ๒๕๑๒

**สมเด็จพระสังฆราชองค์นี้ เป็นพระราชาอุปถัมภ์ของพระบาท
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงผนวชเป็นพระภิกษุในรัชกาล
ที่ ๒ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๖๗ ดูเรื่อง พระวิหารโพธิ์ลังกา

พ.ศ. ๒๓๙๕ ยังมีตำหนักที่ประทับของสมเด็จพระสังฆราช
ปรากฏอยู่ในคณะ ๑ วัดมหาธาตุจนทุกวันนี้ และเมื่อครั้งมีนาม
ว่าวัดพระศรีสรรเพชญ์ ในรัชกาลที่ ๑ นั้น เคยเป็นที่ประชุมทำ
สังคายนาพระไตรปิฎก ซึ่งโปรดเกล้าฯ ให้ประชุมทำสังคายนาขึ้น
เป็นครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. ๒๓๓๑ โดย
พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และสมเด็จพระบวร-
ราชเจ้า มหาสุรสิงหนาท ทรงเป็นองค์พระบรมราชูปถัมภ์ ครั้น
สังคายนาเสร็จแล้ว ได้โปรดให้จารลงไว้ในใบลานเรียกกันต่อมา
ว่า ฉบับทองทึบ หรือ ฉบับทองใหญ่ แล้วโปรดให้เก็บรักษาไว้
เป็นหลักฐานในหอพระมนเทียรธรรม ในวัดพระศรีรัตน-
ศาสดาราม

นอกจากจะเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราช และเป็นที่
ประชุมทำสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งแรกในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์
แล้ว วัดมหาธาตุยังเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนพระบาลีคัมภีร์
พระปริยัติธรรมสำคัญแห่งหนึ่งในพระพุทธศาสนา ครั้นต่อมาใน
ปี พ.ศ. ๒๔๓๑ ในรัชกาลที่ ๕ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาพระเทพโมลี

(ฑิต อุทโย ป. ๔) * จากวัดอรุณราชวราราม มาเป็นอธิบดีสงฆ์
 ครองวัดมหาธาตุ แล้วได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งวิทยาลัยการศึกษา
 ของสงฆ์ฝ่ายมหานิกายขึ้นในวัดมหาธาตุเรียกว่า *มหาวิทยาลัย*
คุ้งบึงหมามกุฏราชวิทยาลัย ของสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกาย เมื่อ
 พ.ศ. ๒๔๓๒ ต่อมาได้โปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์พระเทพโมลีขึ้นเป็น
 พระธรรมเจดีย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๕ และเลื่อนขึ้นเป็นพระพิมลธรรม
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๘ แล้วโปรดทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระวันรัต
 เมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๓

ในรัชกาลที่ ๕ นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
 เจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ
 ขึ้นเป็นสยามมกุฎราชกุมาร เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๙
 และนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีมกุฎราชกุมารของประเทศไทย แต่
 สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชพระองค์นั้นมิทันได้เสด็จขึ้นเสวยราชย์

---

* สมเด็จพระสังฆราช วัดเบญจมบพิตรฯ เคยตรัสว่าได้ทรงศึกษาพระ
 ปริยัติธรรมกับสมเด็จพระวันรัต (ฑิต อุทโยมหาเถรฯ) และรับสั่งว่า
 สำหรับเจ้าพระคุณสมเด็จฯ องค์นี้ ท่านแม้จะเป็นเปรียญเพียง ๔
 ประโยค แต่ความรู้แล้ว พระเปรียญ ๕ ประโยคทำอะไรไม่ได้ - ดู
 หนังสือพระนิพนธ์สมเด็จพระสังฆราชวัดเบญจมบพิตร น. ๔

สมเด็จพระวันรัต (ทิต อุทโย)

เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ (พ.ศ. ๒๔๓๑ - ๒๔๖๖)

Somdej Phra Vanarat (Dit Udayo)

The Lord Abbot of Wat Mahādhātu A.D. 1881 - 1923

ตลอดเวลาหลายรัชกาล จนคณะสงฆ์ฝ่ายมหานิกายในสมัยท่าน
เจ้าคุณพระพิมลธรรม (ช้อย จันทโต) เป็นอธิบดีสงฆ์ครองวัด
มหาธาตุ ได้ร่วมกันรื้อฟื้นและก่อตั้งขึ้นเฉลิมพระเกียรติสนองพระ
ราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นั้น เมื่อ
วันที่ ๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๙๐ และจัดการศึกษาในระดับ
มหาวิทยาลัยของสงฆ์ไทย เปิดสอนตั้งแต่วันที่ ๑๔ กรกฎาคม
ในปีนั้นสืบมาจนทุกวันนี้

วัดมหาธาตุ ในสมัยสมเด็จพระวันรัต (ทิต อุทโย) เป็น
อธิบดีสงฆ์ครองวัด ท่านได้จัดการศึกษาทางปริยัติธรรมของสงฆ์
ฝ่ายมหานิกายให้เจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ จนเป็นที่ไว้วางพระ
ราชหฤทัยในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรด
มอบให้ท่านจัดศิษย์องค์สำคัญในวัดมหาธาตุ ไปครองพระอาราม
หลวงที่สำคัญ ๆ ในสมัยนั้นหลายองค์ เช่น เมื่อได้ทรงสร้างวัด
เบญจมบพิตร ดุสิตวนาราม ขึ้นแล้ว ก็ได้ทรงมอบภาระให้ท่าน
จัดภิกษุสามเณรในวัดมหาธาตุ ๓๓ รูป เท่าจำนวนปีในรัชกาล
มีพระเทพมุนี (จ่าย ปุณฺณทตฺโต ป. ๗) เป็นประธาน ไปอยู่
ประจำในวัดเบญจมบพิตร ดุสิตวนาราม ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๔๓

สมเด็จพระวันรัต (จ๋าย ปุณฺณตฺโต)

เจ้าอาวาสวัดเบญจมบพิตร ฯ (พ.ศ. ๒๔๔๓ - ๒๔๗๑)

Somdej Phra Vanarat (Jai Punṇadatto)

The Lord Abbot of Wat Benchamabopitra A.D. 1900 - 1928

รักษาให้สะอาดตาและงอกงามอยู่เสมอ ท่านได้ปฏิสังขรณ์
พระวิหาร พระอุโบสถ และโบสถ์พระธาตุ ตลอดจนพระพุทธรูป
ที่พระระบียงและบริเวณให้สะอาดสะอ้านแลดูงามกว่า
สมัยใด ๆ จึงเป็นที่เจริญศรัทธาเลื่อมใสแก่ผู้พบเห็นเป็นอย่างยิ่ง

การก่อตั้งสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

เมื่อกาลเวลาผ่านไป บรรดาศิษยานุศิษย์ซึ่งเล่าเรียนศึกษา
ในสำนักวัดมหาธาตุ ทั้งที่เป็นบรรพชิตและทั้งที่ลาเพศบรรพชิต
ออกไปครองชีวิตฆราวาส แม้จะล้มหายตายจากไปโดยไม่ทราบ
ข่าวคราวของกันและกัน แต่ที่ยังมีชีวิตอยู่จนถึงบัดนี้ก็มีจำนวน
มากมายและแพร่หลายไปเกือบทั่วพระราชอาณาจักร ที่ทรงยศ
เป็นบรรพชิต ก็ได้บำเพ็ญศาสนกิจเข้มแข็งก้าวหน้าจนได้รับ
พระราชทานสมณศักดิ์เลื่อนฐานะสูงขึ้นโดยลำดับ ตั้งแต่เป็น
พระครูสัญญาบัตร และพระราชาคณะสามัญจนถึงสมเด็จพระราชา
คณะ และมีตำแหน่งตั้งแต่เจ้าอาวาส เจ้าอธิการ เจ้าคณะตำบล
เจ้าคณะหมวด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะจังหวัด จนถึงเจ้าคณะ
ภาค เป็นกรรมการมหาเถรสมาคม และเป็นสังฆมนตรี ก็เคยมี ซึ่ง
ท่านเหล่านั้นต่างก็มีศิษยานุศิษย์แพร่หลายออกไปอีกเป็นอันมาก

สมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี)

เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ (พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๒๔๘๖)

Somdej Phra Vanarat (Heng Khemacāri)

The Lord Abbot of Wat Mahādhātu A.D. 1923 - 1943

สมาคมขึ้นโดยได้รับการสนับสนุนจากพระเดชพระคุณท่านเจ้า
พระคุณสมเด็จพระวันรัต (เฮง เขมจารี) และท่านเจ้าคุณพระ
พิมลธรรม (ฮ้อย จันทคุโต) ซึ่งพวกคณะศิษย์ครั้งนั้นได้กำหนด
ข้อบังคับและจดทะเบียนสมาคมถูกต้องตามกฎหมายขึ้นใน
พ.ศ. ๒๔๘๐ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนใหญ่เพื่อทำนุบำรุงการศึกษา
และเชิดชูสำนักวัดมหาธาตุ เพื่อเผยแผ่ความรู้และศีลธรรม เพื่อ
ส่งเสริมสามัคคีธรรมและร่วมกันบำเพ็ญกุศลสาธารณะ ประโยชน์
กับเพื่อสงเคราะห์กันและกันในทางที่ชอบ ตามข้อบังคับของ
สมาคมในครั้งนั้นได้กำหนดเอาวันที่ ๘ พฤศจิกายนของทุกปี เป็น
วันประชุมใหญ่ และเลือกตั้งกรรมการบริหารสมาคมสำหรับในปี
ต่อไป เหตุที่กำหนดเอาวันนี้ เพราะถือเป็นนิมิตมงคลว่า
ตรงกับวันสถาปนามหาธาตุวิหาลย์ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน
พุทธศักราช ๒๔๓๒

การประชุมใหญ่ของสมาคมครั้งแรก จัดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๘
พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐ ผลของการเลือกกรรมการบริหารสมาคม
ปรากฏว่าเลือกพระทิพปริญา เป็นนายก และเลือกหลวงวิจิตร-
วาทการ เป็นเลขาธิการ พร้อมด้วยกรรมการอื่น ๆ อีกรวม ๑๕ คน
แล้วคณะกรรมการได้พร้อมกันเข้ากราบเรียนนมัสการพระเดชพระ

ท่านเจ้าคุณพระพิมลธรรม (ข้อย จันทคุโต)

เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ (พ.ศ. ๒๔๘๖ - ๒๔๙๑)

Ven. Phra Pimaladharma (Joy Thānadatto)

The Lord Abbot of Wat Mahādhātu A.D. 1943 - 1948

กิจการของสมาคมดำเนินมาจนเกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๔ สมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยจึงชะงักไปในระหว่างสงครามชั่วระยะหนึ่ง แต่สมาคมก็พยายามให้มีการเลือกตั้งกรรมการตามวาระ ซึ่งมีนายกและกรรมการของสมาคมสืบต่อกันมาโดยลำดับ จนถึงระหว่าง พ.ศ. ๒๔๙๓ - ๒๔๙๔ จึงมีศิษย์เก่าวัดมหาธาตุกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นสมาชิกของสมาคมอยู่เดิมแล้ว ได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกันในอันที่จะฟื้นฟูสมาคมให้มีชีวิตชีวากลับสู่สภาพเดิมอีก ในที่สุดได้ปรับปรุงข้อบังคับของสมาคมขึ้นใหม่เฉพาะบางข้อ เช่น เปลี่ยนกำหนดวันประชุมใหญ่ประจำปีของสมาชิกจากวันที่ ๘ พฤศจิกายน มาเป็นวันวิสาขบูชา และวิธีเลือกกรรมการบริหารของสมาคม ซึ่งเดิมที่ประชุมใหญ่เลือกนายกและกรรมการอื่น ๆ จนครบจำนวน ก็เปลี่ยนใหม่เป็นที่ประชุมใหญ่เลือกแต่เพียงนายกคนเดียว ส่วนกรรมการอื่นให้นายกเป็นผู้เลือก กิจการของสมาคมได้ดำเนินมาด้วยดีจนถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ หลังจากนั้นก็ได้ชะงักลงอีกครั้งหนึ่ง ครั้นถึง พ.ศ. ๒๕๑๑ ศิษย์เก่าวัดมหาธาตุกลุ่มหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ก็เป็นสมาชิกของสมาคมอยู่เดิมนั่นเอง ต่างมีความปรารถนาแรง

กล้าที่จะให้กิจการของสมาคมได้ดำเนินต่อไป จึงได้ประชุมปรึกษากันพิจารณาปรับปรุงข้อบังคับของสมาคมอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่ได้ปรับปรุงถ้อยคำ เช่น วัตถุประสงค์ ๕ ข้อ ก็ปรับปรุงเป็นว่า

(๑) เพื่อธำรงและส่งเสริมสำนักวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

(๒) เพื่อบำรุงการศึกษา เผยแพร่ความรู้และศีลธรรม

(๓) เพื่อส่งเสริมสามัคคีธรรม

(๔) เพื่อปฏิบัติการสาธารณกุศล

(๕) เพื่อสงเคราะห์ซึ่งกันและกันในทางที่ชอบ

และขยายเรื่องการสมัครเข้าเป็นสมาชิกให้กว้างขวางขึ้น ตามความก้าวหน้าของสำนักวัดมหาธาตุที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ส่วนการเลือกกรรมการบริหารของสมาคม ได้แก้ไขให้ที่ประชุมใหญ่เลือกนายกกับกรรมการ ๗ คน และให้นายกเลือกกรรมการอีก ๗ คน ดังปรากฏในข้อบังคับของสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ พุทธศักราช ๒๕๑๑ ซึ่งได้ติดต่อจดทะเบียนกับทางราชการแล้ว

คณะกรรมการของสมาคมชุดปัจจุบัน นับแต่ได้รับเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๑ แล้ว ก็ได้ร่วมปรึกษากับทางวัดโดยใกล้ชิดและ

ดำเนินงานของสมาคมโดยลำดับ เริ่มต้นด้วยขอจดทะเบียนจากทางราชการตามข้อบังคับที่ปรับปรุงแก้ไขใหม่ แล้วแจ้งไปยังบรรดาเพื่อนศิษย์วัดมหาธาตุทั่วไปได้ทราบ และเพื่อที่จะดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของสมาคมดังกล่าวนี้ให้เข้มแข็งก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นสืบไป คณะกรรมการจึงได้กำหนดโครงการดำเนินงานในขั้นแรก โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ขั้นไว้ ๔ ประการ คือ

๑. วางแผนสร้างอาคารขึ้นเป็นสำนักงานของสมาคม โดยขอความร่วมมือจากบรรดาศิษย์วัดมหาธาตุ ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์
๒. ออกหนังสือวารสารของสมาคม ชื่อ มหาธาตุวิทยา เพื่อสื่อสารกิจการของสมาคมและเผยแผ่ความรู้ไปถึงบรรดาศิษย์วัดมหาธาตุและประชาชนทั่วไป
๓. จัดตั้งสำนักงานแปล เรียบเรียง ขำระ และ พิมพ์เผยแผ่คัมภีร์พระพุทธศาสนา และตำราที่เกี่ยวข้องกัน
๔. ติดต่อกับองค์การและสถาบัน ที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เพื่อที่จะดำเนินงานให้ลุล่วงไปตามโครงการนั้น สมาคม
จึงมีหนังสือขอความร่วมมือไปยังเพื่อนศิษย์วัดมหาธาตุ เมื่อเดือน
กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ ซึ่งได้รับความร่วมมือจากเพื่อนศิษย์วัดมหา
ธาตุส่งเงินมาช่วยบ้างแล้ว สมาคมจึงได้จัดสร้างเหรียญเสมารูป
พระศรีสรรเพชญ์ขึ้นเป็นครั้งแรกจำนวน ๕๐๐๐ เหรียญ และได้
ร่วมกับทางของวัดมหาธาตุทำพิธีพุทธาภิเษกใน พระอุโบสถวัด
มหาธาตุ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๑๒ แล้วนำออกให้ประชาชน
นำไปบูชาในงานเทศกาลสงกรานต์ ณ หอสงนามหลวง เมื่อวันที่
๑๒, ๑๓ และ ๑๔ เมษายน ๒๕๑๒ เป็นการประเดิม

เงินที่ได้รับจากประชาชนผู้สนองคุณเป็นค่าเหรียญเสมา
พระศรีสรรเพชญ์และเงินที่เพื่อนศิษย์วัดมหาธาตุส่งมาช่วยทั้ง
หมด ขณะนี้ได้นำฝากไว้ใน ธนาคารกรุงไทย เรียบร้อยแล้ว

กรรมการสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

พ.ศ. ๒๕๑๑ — ๒๕๑๓

๑. นายก

นายธนิต อัยโพธิ์ เปரியัญ ๕ ประโยค

เคยเป็นอธิบดีกรมศิลปากร พ.ศ. ๒๔๔๕ — ๒๔๑๑

๒. อุปนายก

นายชำนาญ ยุวบูรณ์ ร.ด., Docteur en Droit

เอกอัครราชทูตไทย ณ ประเทศอาร์เจนตินา

เคยเป็นอธิบดีกรมการปกครอง พ.ศ. ๒๔๐๐ — ๒๔๑๒

เคยเป็นนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพฯ-ธนบุรี

พ.ศ. ๒๔๐๐—๒๔๑๒

๓. อุปนายก

พ.ต.อ. จารัส จันทรวงจร ธ.บ.

รองผู้บังคับการตำรวจนครบาลเหนือ

๔. เลขานุการ

นายเสฐียร พันธรั้งษ์ เปரியัญ ๕ ประโยค

ปริญญาศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยโอตานิ

ประเทศญี่ปุ่น

อาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณาธิการฝ่ายต่างประเทศ หนังสือพิมพ์ชาวไทย

เคยเป็นนายกสมาคมนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย

๕. เหวี่ยงญิก

นายฟ่ อนันตวงศ์ เปரியัญ ๓ ประโยค

เจ้าของร้าน การช่างพาณิชย์ ถนนตะนาว พระนคร

๖. ปฏิคม

นายเสนาะ เอกพจน์ เปரியัญ ๑ ประโยค, ธ.บ.,

Dip. in C.L.S. มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ประเทศอังกฤษ,

ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์

เคยเป็นอาจารย์ผู้สอนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

๗. บรรณารักษ์ นายทองคำ วิจิตรว เปรี๊ญ ๓ ประโยค
๘. นายทะเบียน นายศรีธวัช ไชยธวัช เปรี๊ญ ๖ ประโยค
 ผู้จัดการ ห.จ.ก. ศรีธวัช (สังฆภัณฑ์) โทร. ๒๘๑๕๖
 เลขที่ ๔ ซอยมหาธาตุ ทำพระจันทร์ พระนคร
 ผู้ตรวจการมูลนิธิโรงพยาบาลสงฆ์
๙. กรรมการ หลวงศรีสุทิมัย (แม่น) เปรี๊ญ ๕ ประโยค
 เคยเป็นอัยการกรมพระธรรมมัญญพาทหารเรือ
๑๐. กรรมการ พล ต.ต. พันธุ์ นิลวัณณานนท์ น.บ.ท.
 อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
 หัวหน้ากองวิชาการ กรมตำรวจ และผู้ช่วยเขตตำรวจ
 เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๑. กรรมการ นายรัตน์ ปาณะพล เปรี๊ญ ๖ ประโยค, ธ.บ.
 หัวหน้ากองพัฒนา กรมการศาสนา
๑๒. กรรมการ นายจรัส วันทนทวี
 เจ้าของและผู้จัดการ โรงพิมพ์หัวพร ซอยรัชฎาภิเศก พระนคร
๑๓. กรรมการ นายวิโรติ บุญยประสิทธิ์
 ประธานบริษัทรัตนสิทธิ์ จำกัด
๑๔. กรรมการ นายสมพงษ์ ตรีสุขี เปรี๊ญ ๓ ประโยค
 ผู้จัดการธนาคารนครหลวงจำกัด (สาขาเสนา)
 อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
๑๕. กรรมการ นายชิต รัชวินัย
 สมุห์บัญชี บริษัทชนครกรรมพาณิชย์ จำกัด

กรรมการที่ปรึกษา

๑. นายทอง (มหากิม) หงส์คารมภ์ เปரியัญ ๖ ประโยค
๒. นายทินกร ทองเสวต เปரியัญ ๕ ประโยค
หัวหน้าแผนกทะเบียนและสถิติ สำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง
กระทรวงเกษตร และเคยเป็นนายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
๓. นายเกษม บุญศรี เปரியัญ ๑ ประโยค
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร
เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครสวรรค์
เคยเป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร
เคยเป็นนายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ
๔. นายวิเชียร วชิรพาหุ เปரியัญ ๑ ประโยค, ธ.บ.
ผู้ตรวจราชการในกระทรวงศึกษาธิการ
เคยเป็นรองอธิบดีกรมการศาสนา
๕. นายแปลก สนธิรักษ์ เปரியัญ ๕ ประโยค
หัวหน้ากองวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ
๖. นายคัม เศวตนิยม เปரியัญ ๕ ประโยค, ธ.บ.
เคยเป็นอธิการพิเศษ กรมอัยการ
๗. นายเจริญ อินทรเกษตร เปரியัญ ๕ ประโยค, ธ.บ.
วิทยาการพิเศษ ราชบัณฑิตยสถาน
๘. นายบุญชู ทศานนท์ เปரியัญ ๓ ประโยค
เจ้าของห้างทศพรโอสด ถนนสีลม พระนคร
เคยเป็นนายกสมาคมศิษย์วัดมหาธาตุ

ที่ปรึกษากรรมการฝ่ายบรรพชิต

๑. พระราชรัตนเมธี (ชนินทร์ อภิปาโล) เปரியัญ ๕ ประโยค
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดมหาธาตุ พระนคร
๒. พระครูประกาศสมาธิคุณ (สังเวียน ญาณเสวี) น.ธ.เอก
ผู้ช่วยเจ้าอาวาส วัดมหาธาตุ พระนคร
๓. กิตติวาทโม ภิกขุ
ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของมูลนิธิอภิธรรมมหาธาตุวิทยาลัย

**WHAT IS THE WAT MAHĀDHĀTU
ALUMNI ASSOCIATION?**

M A A

WHAT IS THE WAT MAHĀDHĀTU

ALUMNI ASSOCIATION ?

Sources for the Renovation and Reconstruction of Wat Mahādhātu

Wat Mahādhātu Yuvarāja Rangsarīti has been a royal monastery, of Rajavaramahāvihāra class, located in Bangkok. It is an ancient monastery built in the Ayudhya period, called **Wat Salak**. Later on the Second King of the First Reign (Somdej Phra Bovora-rāja Chao Mahāsurasinhanād) younger brother of King Phra Buddhayodfā Chulaloke (Rama I) had it renovated in 1783, when Bangkok was newly established as the capital city of the Thai kingdom.

The story concerning the firm intention of the Second King of the First Reign to reconstruct Wat Mahādhātu was recorded as follows: By the time the capital city of Ayudhya was nearly lost to the Burmese in 1767, King Tāksin of Dhonburi (Phrayā Vajira-prākarn) had formed a troop of Thai patriots to fight against the enemy and led his troop to the eastern provinces where he gathered more of the Thai patriots, getting ready to fight and drive the enemy out of the Thai territory. During the time after King Tāksin of Dhonburi had fled with his men, the capital city of Ayudhya was being

surrounded by the Burmese troops and was about to be taken over. Another Thai, the Second King of the First Reign or Nai Sud-chindā, together with three friends had gathered some food with a small gong, then fled with a boat out of the city, intending to meet his elder brother (King Phra Buddhayodfā Chulaloke) at the town of Rājiburi. But during that time, the central parts of the Thai kingdom, especially those provinces along the Chao Phrayā river from the north of the city of Ayudhya down to the town of Dhonburi towards the river mouth in the Thai gulf, had been occupied by the enemy. Especially at some strategic spots along the Chao Phrayā river in Dhonburi, (the present location of Bangkok and Dhonburi) there were enemy troops very strictly on guard. Unfortunately, during that time, the only means of communication was by rivers and canals.

Nai Sud-chindā and his three friends had to row their boat at night time in order to avoid being confronted by the enemy. Upon their arrival at the district of Bang-sai-see-kook, they saw the Burmese camps on both sides of the river. Those guarding the big camp at Bang-sai then beat the gong to greet those in the boat. Nai Sud-chindā beat his gong in response to them. This made the enemy understand that this Thai boat was really the inspecting boat of the Burmese. They thus did not bother to follow or arrest them. The four companions then hurried to row their boat along the wide river until they arrived at the

district of Sam-koke and the town of Nondaburi. On their way, they came across the enemy camps on the river banks at several districts. But, as usual, they beat the gong in response to the enemy's at every place. There was also a boat lantern, similar to that of the Burmese inspecting boats. They talked softly with the Burmese tone of talking. Upon their arrival at the district of Bang-bua-thong in Om-klet, it was early morning. They then went to sleep in a hidden place and got up at twilight and rowed the boat down the river to the town of Dhonburi. There was a full moon that night. They looked towards Wat Chaeng (The Temple of Dawn) seeing the lantern light on the Vichai-prasiddhi fortress on the west bank of the river mouth at Bangkok-yai canal, south of Wat Chaeng. They suddenly realized that it was another strategic spot where the enemy had set up camps. That passing way was the only means to the town of Rājiburi. They realized that that canal was too narrow, thus impossible for them to pretend to act as they did before. They at last decided to stop their boat on the eastern bank in front of Wat Mahādhātu, originally called **Wat Salak.**

In the meantime, there appeared several war ships of the enemy coming from the opposite direction. They seemed headed for the city of Ayudhya. Upon realizing that they were really the Burmese and that it was impossible to hide themselves anywhere about that area, the four companions thus decided to turn the boat upside down in

the river and hid themselves beneath it. When all the enemy's warships passed by, they came up from under water and turned the boat up again, finding that all their provisions and clothes were lost in the water. Surprisingly, however, the small gong was left in the boat. They thus waited in front of **Wat Salak** until the moon set. It was about midnight. The river tide was flowing into the Bangkok-yai canal. They rowed their boat across the river towards the west bank in front of Wat Chaeng and then turned the boat upside down once more, covered their heads with canal weeds, and all four let themselves flow along with the water tide into the Bangkok-yai canal. After having passed by the front of the enemy camps to as far as the front of Wat Sankha-krachai, they turned the boat up again and rowed it along, passing by the mouth of the Mahāchai canal, the district of Ban Ta-chīn, the district of Ban Bor-na-klua, the district of Sunak-horn, along the mouth of Mae Klong canal until they arrived at the town of Rājburgi.

From the time the four Thai patriots left the city of Ayudhya until they arrived at the town of Rājburgi, they had not eaten any food because all their provisions were lost in the river in front of Wat Salak as mentioned above.

They left the town of Rājburgi with the intention to reach the district of Ampawā, but they missed seeing Nai Sud-chindā's elder brother. After some inquiries they obtained the news from a Buddhist monk that King Phra

Buddhayodfā Chulaloke with his family had escaped the Burmese and had hid themselves in the forest. They tried to trace them and found them. After having consulted with them, they obtained a large boat with provisions from the elder brother (King Phra Buddhayodfā Chulaloke). They then travelled along passing through the river mouth to the town of Bejburi with the intention of taking the mother of King Tāksin of Dhonburi under their care. After that they went further, crossing the gulf to the town of Cholburi where they stayed with a close friend* for some time. Upon learning that the city of Ayudhya was taken over by the enemy, they took a journey on elephant back to visit King Tāksin of Dhonburi at the town of Chanda-buri, taking along with them King Tāksin of Dhonburi's mother.** They all had volunteered to fight against the enemy and succeeded in doing so until no enemy was left in the country. The country was thus restored. Nai Sud-Chindā was then promoted in ranks having the title of Chao Phrayā Surasiha-Pisanavādhirāj, the regent of the city of Pissanuloke, acting as Commander-in-Chief of the northern part of the kingdom. His power was so great that the Burmese called him Phrayā Sua.***

---

* This friend was called "Ruang". Later on in the First Reign, he was appointed Krom Khun Sunthorn Bhubesr.

** From "Abhinihāra Barpapurusha", published in B.E. 2473 by order of H.R.H. Prince Krom Phra Nagara-swaraga Varapinit, and from "the Royal Chronicle", the Royal Edition.

*** The Royal Chronicle of Bangkok, First Reign, published in B.E. 2478, pp. 266—267.

Later on when King Phra Buddhayodfā Chulaloke, the elder brother, had been established as the first king of the Chakri Dynasty in 1782, he appointed Chao Phrayā Surasiha, his younger brother, the Second King, Mahāsurasīghanād, who built the palace of the Second King (the present compound of Dharmasastra University, the Bangkok National Museum, the National Theatre, the Dramatic Art School and the School of Arts and Crafts, and the northern area of Phra Meru Ground etc.). The Second King of the First Reign also had **Wat Salak** reconstructed as a royal monastery.

The main reason that the Second King renovated and reconstructed Wat Salak, besides for the reason that he had taken the land in the north area of the monastery (might be the present area of Phra Chand Street and the southern area of University), might be because there was something important that he resolved when he together with his three friends was in the course of escaping the enemy in a boat, and had to turn the boat upside down to hide themselves under it in front of Wat Salak, by that time the western boundary of which was close to the Chao Phrayā river. And it might be possible that while he was in a situation of most serious danger, he gave an oath expressing his strong wish which might be as follows: "If I could travel through safely without being caught by the enemy, and if I could restore the independence of the country, I will reconstruct this monastery and make it a very glorious one which would eternally signify Buddhist religion".

When he had finished the reconstruction work of Wat Salak according to his resolution along with some other

reasons (for example, to make this monastery the place to preserve the cremated remains of his royal father), he thus renamed this monastery Wat Nibbānārām. This name was later changed to Wat Phra Srī Sarbejñadārām. After this monastery was used as the meeting place for the revision work of Tripiṭaka in 1788, its name was again changed to be “Wat Mahādhātu” in 1803. The story in detail can be found in the History of Phra Srī Sarbejña Buddha Image*.

The Establishment of Mahādhātu Vidyālaya

Wat Mahādhātu has been the residence of as many as four Prince Patriarchs. They are: (1) Prince Patriarch (Sook) who died in 1816. (2) Prince Patriarch (Mī) who died in 1819. (3) Prince Patriarch (Sukh Nānasaṇvara, popularly known as Prince Patriarch Kai Thōan) who died in 1822. (4) Prince Patriarch (Dòn)** who died in 1842. The residence of those Prince Patriarchs can be seen in the first residential area of the monks. During the time when this monastery was named Wat Phra Srī Sarbejña in the First Reign, it was used as the meeting office of the monks who were working to revise the Tripiṭaka which was undertaken for the first time in the

---

* Please see—The History of The Chief Image of Phra Srī Sarbejña published by Wat Mahādhātu Alumni Association, B.E. 2512.

** This Prince Patriarch was the Upajjhāya (the spiritual teacher) of King Mongkut when he was ordained to be a Buddhist monk in the Second Reign of Bangkok in A.D. 1824. Please read: “Phra Vihāra Bodhi Lankā”.

Bangkok period in 1788 under the royal patronage of King Phra Buddhayodfā Chulaloke and his Royal brother, the Second King, Mahāsurasighanād. When the revision work was finished, the texts were inscribed on palm-leaves. That edition of the Tripitaka was known as Chabap Thōṅ Tūb Edition (wholly gilt edition) or Chabap Thōṅ-yai Edition. This edition of the Tripitaka has been preserved in the Montien-dharma Building in the premises of the Temple of the Emerald Buddha.

Wat Mahādhātu, besides having been the residence of the Prince Patriarchs, the meeting office for the first revision work of the Buddhist Tripitaka in the Bangkok period, has been established as an important learned institute of Pali texts. Later on, in 1885 in the Fifth Reign of the Bangkok period, King Chulalongkorn invited Phra Devamoli (Dit Udayo) from Wat Arunrāj-varārām (The Temple of Dawn) to be the abbot of Wat Mahādhātu, and then had a Buddhist college established in 1889 for the education of the Buddhist monks of the Mahānikāya sect, named **Mahādhātu Vidyālaya**, in parallel to Mahāmakut Rājavidyālaya, another Buddhist college for the monks of the Dharmayutika sect. Phra Devamoli was promoted to the religious rank of Phra Dhramacedi in 1892, and to the rank of Phra Pimaladharma in 1895, and at last to the rank of Somdej Phra Vanarat in 1900.

During the Fifth Reign, King Chulalongkorn had established his eldest son, H.R.H. Chao Fā Mahāvajiruna-

hisa, to the position of the Royal Crown Prince in 1886, and that was the first time that Thailand had a Royal Crown Prince. But unfortunately, the Royal Crown Prince did not succeed to the throne, as he died in 1894 when he was only seventeen years old. King Chulalongkorn then donated the personal funds of the Royal Crown Prince Mahāvajirunahisa for the construction and renovation of Wat Mahādhātu to add more glory to this monastery, and then he lengthened the name of this monastery to Wat Mahādhātu **Yuvarāja Rangsarīti**, in memorial of his deceased son. Later on in 1896, King Chulalongkorn expressed his intention to develop **Mahādhātu Vidyālaya**, as he had approved funds for the construction of a permanent building located in front of Wat Mahādhātu. He intended to donate it as a school building of Mahādhātu College, for advanced studies in Buddhism and higher education. He also intended to rename this college as “Mahā Chulalongkorn Rājavidyālaya” for his own glory.

But it so happened that this permanent building was not completed until after the Fifth Reign ended. The founding of Mahā Chulalongkorn Rājavidyālaya was not begun even in the following reigns. This took place during the time when Phra Pimaladharmā (Joy Thānadatto) was abbot of the Wat Mahādhātu. The Buddhist university of the Mahānikāya sect in this monastery has been in existence since January 9, 1947, in accordance with the royal intention of King Chulalongkorn. The education of the Buddhist

monks at the university level thus started on the 18th of July of that year, and has continued until now.

It was evident that the education of the Buddhist monks of the Mahānikāya sect had been much in progress during the time when Somdej Phra Vanarat (Dit Udayo) was the abbot of Wat Mahādhātu. Several Buddhist monks of Wat Mahādhātu were known to have been invited by King Chulalongkorn to take the position of abbot of important royal monasteries of that time. For instance, Phra Devamunī (Jai Punṇadatto) together with thirty-two other monks and novices of Wat Mahādhātu were invited by King Chulalongkorn to live permanently in Wat Benchamabopitra-Dusitavanārām (The Marble Temple), his new monastery established in 1900, and Phra Devamunī himself was appointed the first monastery abbot, and later on was promoted in rank several times, becoming in 1923 Somdej Phra Vanarat. He died in 1928. Another monk, Phra Devamedhī (Khem Dhammasaro) was invited by King Chulalongkorn to take the rank of abbot of Wat Phra Jetuphon-Vimolmangalārām (Wat Bōdhi) in 1909. He also was promoted in rank several times, and at last became Somdej Phra Buthācāraya, the monastery abbot until his death in 1941.

Because of these reasons, all of the Buddhist monks who had their education at Wat Mahādhātu, Wat Benchama-bopitra-Dusitavanārām and Wat Phra Jetupon-

Vimolmangalārām, including those which are branches of these three monasteries, have respect towards one another and are related to each other because of their being students of the same ancient and respected spiritual teachers.

In later periods when Somdej Phra Vanarat (Dit Udayo) became very old, he had delegated a distinguished student of his, Somdej Phra Vanarat (Heng Khemacāri) whose religious rank, by that time was Phra Sṛi Visuddhivongse, with the authority to rule over the monastery and to manage religious education in place of himself since 1912. During this period, funds and donations had been given to Wat Mahādhātu for the construction of religious school buildings, for example, Oon-prasūdhana-vidyā Building, Porn-vidyā-prasudhana Building, Dharma Mahādhtū Vidyālaya Building and Lek-saiya-chitra Building. Wat Mahādhātu, therefore, has become a large centre of Buddhist education, where all the monk students come to take their final examination on Pali studies from Grade III to Grade IX, from monk teachers in Pali studies who come as examiners. Besides its having been the Buddhist school of the monks, novices and boys living in Wat Mahādhātu, this monastery has also been the school for monks, novices and boys from various monasteries both in Bangkok and Dhonburi. This was because, as everyone can see, Somdej Phra Vanarat (Heng Khemacāri) was a very industrious monk, not only in his paying close attention to the good behaviour and discipline of the monks

and novices under his supervision and their education in the Pali studies through regulations issued by him, but also in his working as a regular teacher of the Pali studies from Grade III – IX.

It is obvious that several monks from other monasteries were his students, some of the outstanding and well-praised among them with high religious ranks are Phra Upāli Gunūpamāchāraya (Thira Punnako) of Wat Chakravardirājāvās, Phra Dhrama-Panyābodi (Fuen Jutindharo) of Wat Sam-phrayā, Phra Dharma-Varodom (Sub Ghosako) of Wat Saṇvejvisyārām, Phra Dhrama Visutthāchāraya (Soong Dhanyābho) of Wat Pijaya Yātikārām etc. Somdej Phra Vanarat was the most capable administrator in the development of the education of the Buddhist monks and it has been well-known that the Buddhist education in Wat Mahādhātu was progressing most during the time when Somdej Phra Vanarat (Heng Khemacāri) was the monastery abbot (1923–1943).

Somdej Phra Vanarat (Khemacāri) had paid much attention not only in the education of the monks but he was also very interested in the renovation work of the monastery as a whole. He requested the co-operation of the monks and novices to assure the cleanliness and attractiveness of the paths, the monks' cells, the trees and the grounds on the monastery premises. The Vihāra, the Ubosatha, the Bot of the Buddha relics as well as the Buddha images around the cloisters were all very well taken care of and they were very attractive and impressive for anybody to view.

The Establishment of the Mahādhātu Alumni Association

A long time has passed and Wat Mahādhātu has produced a large number of old students who live both in the monkhood and as laymen. Most of those, in spite of getting no information of one another owing to deaths, are numerous and can be found nearly everywhere in every province all over the country. Those who remain in the monkhood and have been very industriously performing their religious obligations and making obvious progress in accordance with their responsibilities have been promoted in religious ranks, starting from common ranks to Somdej Phra Rājāgana, from the positions of monastery abbot to Chao Gana Tambol, Chao Gana Amphoe, Chao Gana Bhāk to the committee members of the Mahā-Thera Council, and to positions as high as the members of Sangha Montri. Everyone of these also has several students. As for those who left the monkhood to live as laymen, they have their occupations and make progress in life. They include farmers, teachers, lecturers, businessmen, journalists, judges, military officers, police officers and several of them who are government officials have distinguished positions in official circles. Still there have been those who are political officials, members of Parliament, ministers of ministries as well as a Chairman of Parliament.

It was because the old students of Wat Mahādhātu were of different ages and lived in almost every province

of the country in different occupations that they could hardly communicate with one another even though they really felt like doing so, as there was no centre to keep in touch. This, consequently, caused them to lose contact with one another.

Several of the outstanding old students who are laymen of Wat Mahādhātu realized these facts. A small group of them consisting of Phra Tip-prinya (Dhoop Kalampasut), Luang Vichitr-vātakarn (Kim Lieng Vichitr-Vatakarn) started their work about 30 years ago in gathering as many as possible of the old students of Wat Mahādhātu and established an old student association under the support of Somdej Phra Vanarat (Heng Khemacāri) and Phra Pimaladharma (Joy Ṭhānadatto). This association was legally registered in 1937, the rules and regulations of which were formed by the group of old students of that time, the main purpose being to support and raise the standard of religious education of Wat Mahādhātu, to spread knowledge and moral instruction, to promote community spirit, to cooperate in charity for public welfare, and to support and help one another in appropriate ways. According to the association regulations of that time, the annual meeting of the association members would be on November 8 for the election of the new executive committee for the next year. They selected this date because it was the same day as the establishment of Mahādhātu-Vidyālaya, November 8, 1889.

The first annual meeting of the Mahādhātu Alumni Association was held on November 8, 1937. The result of the election of the Executive Committee was that Phra Tip-prinya was elected Chairman of the Association and Luang Vichitr-Vatakarn the Committee Secretary together with 13 other members. After that the Committee of Mahādhātu Alumni Association informed Somdej Phra Vanarat of the result of the election and requested him to give a speech to the members who joined the meeting. After the speech of Somdej Phra Vanarat, the Mahādhātu Alumni Association invited Luang Vichitr-Vatakarn to give a special lecture on "The Training in Monastery", which was one of the main purposes of the Mahādhātu Alumni Association. It was evident that the subject matter of the lecture much interested them.

During the early period after establishment of Mahādhātu Alumni Association, the Executive Committee had tried to form a program of work, to make all the regulations practicable, and with the kindness of the monastery authority, the office of the Association could be set up on the ground floor of the front facade of the Dharma Mahādhātu Building. The office of the Mahādhātu Alumni Association had tried to send information to those old students of Wat Mahādhātu living in the provinces to inform them about the establishment of the Association, and invited them to give their home addresses and to apply for a membership in the Association. More and more old students applied for membership. However, there were

some trouble and obstacles, as quite a number of old students of Wat Mahādhātu lived very far away in the provinces, making it impossible to collect everyone's home address.

The activities of the Mahādhātu Alumni Association were well-carried on until 1938 when the Second World War broke out which affected its work for a period of time. But the Association tried to hold its annual meeting and form the Executive Committee with its Chairman and members to work continually until 1950-1951 when a group of old students of Wat Mahādhātu, most of which were already members of the Association met and discussed reorganizing the work of the Association so that it could maintain the old liveliness that it used to have before the Second World War. Some of the regulations of the Mahādhātu Alumni Association were therefore revised officially. The five purposes of the Association thus read as follows :

- 1) To maintain and support Wat Mahādhātu-Yuvarāja Rangsarīti.

- 2) To promote education and to spread knowledge and moral.

- 3) To promote a spirit of unity.

- 4) To perform public charity.

- 5) To be interested in mutual welfare in appropriate ways.

The date of the annual meeting was also changed from November 8 to the Visākha Pūchā Day of every year. It was agreed that the procedure in the election of members of the Executive Committee should be the same as former practice, and revision was made in the application to be an Association member to correspond to the progress of the present state of Wat Mahādhātu as already recognised in the Regulations of Mahādhātu Alumni Association, 1968.

The present committee members of the Association after having been elected in 1968 met and discussed very closely with the monastery authority and have continuously carried on the activities of the Association. The activities started with the submitting of a request for the former registration of the Association in accordance with the newly revised one, and it was then made known to all Mahādhātu Alumni Association members. In order to carry on the work of the Association effectively and progressingly, the Committee has set up four projects of activities to correspond with the main purposes of the Association which read as follows:

1. To construct an office building of the Association in co-operation with the alumni of Wat Mahādhātu, both monks and laymen.
2. To issue a journal, **Mahādhātu Vidyā**, as an organ of the Association.

3. To translate, compose, compile, revise and publish the Buddhist texts and other literary works concerning Buddhism.
4. To communicate with organisations and institutions having similar purposes.

In order to carry on the work according to the above mentioned projects of activities, the Association sent letters to the old students of Wat Mahādhātu in February, 1969, and has received some funds to assist in the work. The Association also made 5,000 Buddha images of Phra Sī-Sarbejñā in the form of medals for the first time, and with the co-operation of the authority of Wat Mahādhātu, the images all received the solemn Buddhist rites in the Ubosatha of Wat Mahādhātu in April 11, 1969 and were distributed for the first time to the public in the Songkran Festival at Phra-meru Ground on April 12, 13 and 14, 1969.

This Article was composed by Nai Panit Yupho and translated into English by Mrs. Chon Swasdisongkram.